

ВИСНОВОК

на проект Закону України «Про внесення змін до статті 44 Закону України «Про повну загальну середню освіту» щодо визначення у державних стандартах орієнтовних результатів навчання дітей з особливими освітніми потребами»

У проекті Закону, метою та завданнями якого є «вдосконалення правового регулювання у сфері повної загальної середньої освіти шляхом створення передумов для визначення у державних стандартах освіти результатів навчання з урахуванням особливих освітніх потреб здобувачів освіти», «розвиток інклюзивного підходу в освіті; забезпечення більш гнучкого визначення результатів навчання; підтримка індивідуалізації освітнього процесу; створення умов для формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти» (п. 2 пояснювальної записки), пропонується внести зміни до ст. 44 Закону України «Про повну загальну середню освіту» (далі – Закон), якими передбачено можливість визначення у державних стандартах орієнтовних результатів навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Прийняття проекту, відповідно до п. 6 пояснювальної записки, сприятиме: «подальшому розвитку інклюзивної освіти в Україні; підвищенню якості освітнього процесу; більш повному врахуванню індивідуальних освітніх потреб здобувачів освіти; створенню умов для формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти з особливими освітніми потребами; розширенню можливостей для їх соціальної інтеграції, професійного самовизначення та здатності до самостійного життя та підвищенню їх спроможності до самостійного та гідного життя».

Проект не включений до Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2026 рік, затвердженого постановою Верховної Ради України від 10.02.2026 № 4774-ІХ.

Головне управління, розглянувши поданий законопроект, вважає за доцільне висловити щодо його змісту наступне.

1. Зазначимо, що відповідно до Закону України «Про освіту» в Україні створюються *«рівні умови доступу до освіти»* (ч. 2 ст. 3), *«для навчання, професійної підготовки або перепідготовки осіб з особливими освітніми потребами застосовуються види та форми здобуття освіти, що враховують їхні потреби та індивідуальні можливості»* (ч. 3 ст. 19). У цій частині встановлено, що «органи державної влади, органи місцевого самоврядування та заклади освіти створюють особам з особливими освітніми потребами умови для здобуття освіти нарівні з іншими особами шляхом належного фінансового, кадрового, матеріально-технічного забезпечення та забезпечення універсального дизайну та/або розумного пристосування, що враховує індивідуальні потреби та можливості таких осіб, визначені в індивідуальній програмі розвитку» (ч. 4 ст. 19). Аналогічний підхід простежується у Законі України «Про повну загальну середню освіту», де передбачено *«інклюзивне навчання»* (ст. 26), *«індивідуальну освітню траєкторію»* (ст. 14) та визначено, що відповідні державні стандарти *«визначають загальні обсяги навчального навантаження здобувачів початкової, базової середньої, профільної середньої освіти, вимоги до їх компетентностей і до згрупованих за відповідними освітніми галузями обов'язкових результатів навчання, яких вони мають досягти на відповідному рівні повної загальної середньої освіти»* (п. 2 ч. 1 ст. 1). Таким чином вбачаємо, що *інструменти індивідуалізації* вже передбачені чинною моделлю правового регулювання. Відтак, з огляду на наявність відповідних правових механізмів, додаткове нормативне втручання у цій частині не вбачається необхідним.

Доцільно звернути увагу й на те, що подібні підходи закріплені й у інших законах у сфері освіти. Зокрема, Закон України «Про позашкільну освіту» визначає те, що *«держава створює умови для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами з урахуванням їхніх індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, а також забезпечує виявлення та усунення факторів, що перешкоджають реалізації прав і задоволенню потреб таких осіб у сфері позашкільної освіти»* (ч. 4 ст. 6). Також Закон України «Про вищу освіту» передбачає, що формування і реалізація державної політики у сфері вищої освіти забезпечуються, серед іншого, шляхом *«створення та забезпечення рівних умов доступу до вищої освіти, у тому числі забезпечення додатковою підтримкою в освітньому процесі осіб з особливими освітніми потребами...»* (п. 4 ч. 3 ст. 3). Таким чином, індивідуалізація навчання є наскрізним принципом усієї системи освіти, що реалізується через механізми освітніх програм, а не через диференціацію державних стандартів.

У Національній стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та в операційному плані заходів з реалізації у 2024-2026 роках Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року¹ також не йдеться про необхідність подібних змін до відповідних державних стандартів.

Якщо звернутися до міжнародних стандартів, наприклад, Конвенції про права осіб з інвалідністю, то у ст. 24 «Освіта» йдеться, зокрема, про забезпечення розумного пристосування, що враховує індивідуальні потреби (п. «с» ч. 2), отримання необхідної підтримки для полегшення ефективного навчання особи з інвалідністю всередині системи загальної освіти (п. «d» ч. 2), вжиття ефективних заходів з організації індивідуалізованої підтримки (п. «e» ч. 2). Тобто акцент робиться на трансформації умов та забезпеченні механізмів підтримки, що мають бути індивідуалізованими. Також у Заключних зауваженнях Комітету ООН з прав осіб з інвалідністю щодо об'єднаної другої та третьої періодичних доповідей України (CRPD/C/UKR/CO/2-3, 2024)² зверталася увага на необхідність забезпечення «розумного пристосування» та «індивідуалізованої підтримки» (пп. «e» п. 48) у системі освіти, та розвитку інклюзивної освіти (пп.п. «b» «d» п. 48, пп. «f» п. 49), а не на диференціації державних освітніх стандартів для окремих категорій здобувачів освіти.

2. Вважаємо, що запропоноване доповнення Закону потребує комплексної оцінки з урахуванням системи чинного освітнього законодавства України. Запропоновані положення спрямовані на нормативне закріплення можливості визначення у державних стандартах окремих орієнтовних результатів навчання для дітей з особливими освітніми потребами. Однак, державний стандарт визначає вимоги до обов'язкових результатів навчання (ст. 1 Закону; п. 1 Державного стандарту початкової³, п. 1 Державного стандарту базової середньої освіти⁴ і п. 1 Державного стандарту профільної середньої освіти⁵). Вважаємо, що запровадження у межах одного державного стандарту окремих орієнтовних

---

¹ Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія, План, Заходи від 07.06.2024 № 527-р // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/527-2024-%D1%80>

² United Nations Committee on the Rights of Persons with Disabilities. (2024, October 2). Concluding observations on the combined second and third periodic reports of Ukraine (CRPD/C/UKR/CO/2-3). United Nations. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g24/175/19/pdf/g2417519.pdf>

³ Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України; Стандарт, Вимоги, План від 21.02.2018 № 87 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/87-2018-%D0%BF>

⁴ Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України; Стандарт, Вимоги від 30.09.2020 № 898 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/898-2020-%D0%BF>

⁵ Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України; Стандарт, Вимоги, План від 25.07.2024 № 851 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/851-2024-%D0%BF>

результатів навчання для певних категорій здобувачів освіти потребує додаткового обґрунтування з точки зору забезпечення єдності підходів до визначення результатів навчання та оцінювання якості освіти. Крім того, реалізація такого підходу, на нашу думку, може ускладнити забезпечення єдиних підходів до моніторингу якості освіти та зовнішнього оцінювання результатів навчання.

3. Викликає зауваження запропонована редакція абз. 2 ч. 8 ст. 44 Закону відповідно до якого «виконання державних стандартів початкової, базової і профільної середньої освіти дітьми з особливими освітніми потребами може забезпечуватися шляхом адаптації/модифікації *змісту освіти* відповідного рівня освіти». Зазначимо, що, ані в законопроекті, ані в чинному законодавстві про освіту не розкривається категорія «*зміст освіти*». У зв'язку з цим зазначаємо, що відповідно до п. 26 Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 (*прим.* – зі змінами, внесеними постановою КМ № 972 від 30.08.2022) «рівний доступ до здобуття повної загальної середньої освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку забезпечується шляхом викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) способами, що є найбільш прийнятними для осіб відповідного віку, зокрема *шляхом адаптації/модифікації змісту навчальних предметів (інтегрованих курсів), розроблення освітніх та навчальних програм, підручників (посібників)*.

Керівник Головного управління

С. Тихонюк

Вик.: О. Стрельченко, В. Грицак

